

tó-nevelő munkába való tervszerű beépítését. *Diafilmet, magnetofont a 2. órában, tv-adást az 5. órában* használunk.

A 2. órában a *csoportfoglalkozás* és a *feladatlapos megoldás* együtt az audio-vizuális közléssel indítékokat ad a gondolkodási folyamathoz, és jelentősen *aktivizálja* a tanulókat. Az 5. órában azt kívánjuk bemutatni, hogy a tv-adás hogyan használható fel az ipari munkáról tanultak összefoglalására és az ismeretek kiegészítésére, rendszerezésére, hangsúlyozva, hogy a „mozizás és tévé-nézés” helyett a módszerek komplexitására van szükség.

A *mezőgazdasági munka* feldolgozására a tanmenet a 4 órát a következő sorrendben adja:

1. Tanulmányi séta a mezőgazdasági munkák megfigyelésére. A gépek munkája.
2. A mezőgazdasági dolgozók munkája.
3. A gépek szerepe a mezőgazdasági munkában.
4. A munkahelyekről és foglalkozásokról tanultak összefoglalása.

Ebből a 2. és 3. órát dolgoztuk ki. E konkrét anyagon szemléltetni kívánjuk mezőgazdaságunk fejlődését, a közös gazdálkodás előnyeit, a korszerű gépek jelentőségét. Itt is arra törekszünk, hogy példát adjunk a korszerű szemléltető eszközök (diafilm, tv, magnó) felhasználására. Itt a tv-adás ismeretkiegészítő felhasználási módját kívánjuk bemutatni, valamint a cselekedtető oktató-nevelő munkát a tanulók fokozottabb aktivitásával.

Gulácsy Éva
Tanítóképző Intézet, Kaposvár

2. OSZTÁLY

Téma: Munkahelyek, foglalkozások. — Az építkezés.

Anyag: Az építésen dolgozók munkája, munkaeszközeik.

A tanítás célja:

1. A sétán látott építési dolgozók munkájának (mérnök, kőműves, ács, tetőfedő) és azok munkaeszközeinek megismertetése.
2. A látottak 3–4 mondatban való összefüggő elmondása.

Nevelési feladatok:

A fizikai és szellemi munkások együttműködésének fontossága. Csak jó közösségi munka hozhat jó eredményt. A szellemi és testi munkavégzéshez testi erőnlét és gondolkodási készség szükséges.

Didaktikai feladatok:

Ellenőrzés, tényanyaggyűjtés, elemzés, általánosítás, megszilárdítás, gyakorlás.

Szemléltetés:

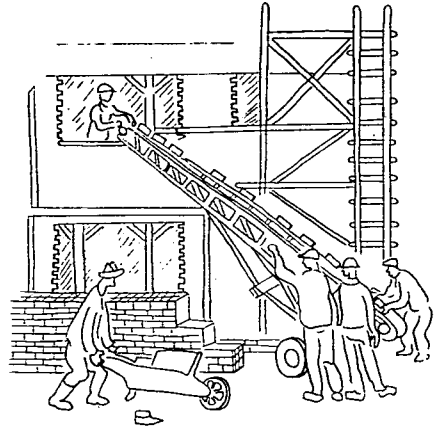
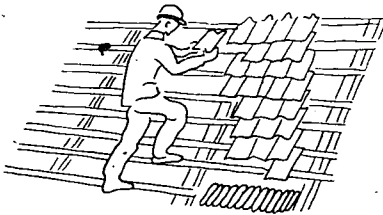
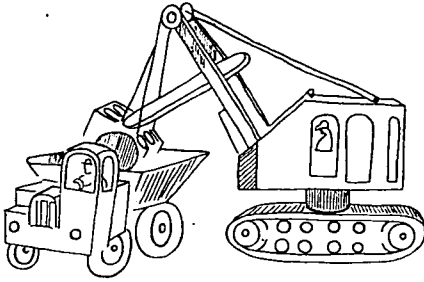
Tanulmányi séta az építkezés megtekintésére, tv, magnó (rádió, újság), táblai rajz, környezetismereti munkafüzet, diafilm, tervrajzok, makettek, építési anyagok: homok, cement, mész, víz, folyamkavics, fa, pala, cserép, huzalok.

Építési eszközök: vonalzó, papír, ceruza, függőőn, vízszintező, kőműveskanál, kőműveskalapács, simító, szekerce.

Vázlat

I. 1. Rendtartó intézkedések: környezetismereti munkafüzet, fekete ceruza és a tanulmányi sétán készített feljegyzések előkészítése.

2. Számonkérés: Fényképmontázs segítségével az építkezés megfigyelésére tett tanulmányi séta felidézése.

- a) Szabad megnyilatkozások.
- b) Feljegyzések felolvasása.
- c) Megbeszélés.

Motiváció, életkorbeli sajátosság figyelembevételével. Emlékképek felidézésével az első jelzőrendszer mozgósítása. Képek, fényképek, változatossága, környezetből való kiválasztása.

Mit figyeltünk meg? Te hol laksz Jancsi? Hogyan nevezik a ti házatokat?

T: Társasház. (Szómagyarázat). N: A tanulmányi sétán mi állami lakások építését láttuk.

Az általánosításhoz vezető kérdéssor.

Cél: Ellenőrzés:

Fogalom kialakítása induktív úton, szemléletes tényanyag nyújtásával.

d) Válogassuk ki a munkafüzet 53. oldalán felsorolt anyagokból azoknak a nevét, melyet az építkezésnél használnak.

f) A szemléltető asztalra rakott anyagok közül vedd ki, mutasd fel és nevezd meg őket!

g) Énekeljük el a már tanult „Hogyha házat építünk” c. dalt. (Magnószalagra vett zongorakísérettel.)

A tanulók aktivizálása önálló munkára neveléssel. Logikai felsorolás. Az anyagok fogalmának terjedelmi bővítése a tanulók cselekedtetésével. Konkrét tudást rögzítő feladat.

Cél: gyakorlás.

3. Probléma felvetése.

Jártál-e szüleiddel az építkezés folyamán házatokat megnézni, Jancsikám? Amikor te ott jártál, milyen munkát végeztek? A tanulmányi sétán melyik munkát láttuk? (Alapozás, tetőkészítés.) Sorolj fel: rádióban halott, tv-ből, újságból ismert építési munkákat!

Cél: Az érdeklődés felkeltése, a figyelem ráirányítása, összpontosítása kérdések segítségével. Idő: 10 perc.

II. 4. *Célkitűzés: A mai órán arról tanultunk, kik azok, akik a házépítés külső munkálatainál dolgoznak, s milyen munkaeszközöket használnak.*

A kérdésfelvetés célja a tanulók házépítéssel kapcsolatos ismereteinek rendezése az oktatási célnak megfelelően.

5. Feldolgozás:

a) Figyeld meg a környezetismereti munkafüzet 55. oldalának első képét. Mit csinálsz a bácsi? Szemléltetés: táblára felhelyezett tervrajz. N: Mivel dolgozik?

Szómagyarázat: eszköz, szerszám.

Első jelzőrendszer: észlelés, emlékkép felidézése. Eleven szemlélet a fogalommeghatározás első szakasza. A fogalmak: mérnök, tervező, ács, kőműves, tetőfedő, tartalmi meghatározása — részáltalánosítások kialakításával, — és a gyermekek aktív bekapcsolódása útján. Terjedelmileg a differencia specifikus megállapítása.

Részáltalánosítás: Alkik a tervezés munkáját végzik: tervezők, mérnökök. Eszközök: ceruza, vonalzó, körző.

Makett alapján Kaposvár új városnegyedének — Észak-nyugati városrész — tervezését is megbeszéljük.

b) Milyen munkát végeztek el a mesterek a filmen? Szemléltetés: diafilm. „Családi ház építés” (15-ös számú film kockája). Alapok kitűzése, kiásása, elkészítése. (24—25-ös filmkocka: A jól szigetelt alapra különböző méretű téglából, kőből, esetleg betonból készítik a falakat. 42-es kocka: A falak vakolását mutatja.

Megállapítás: Alapozást, falak felhúzását és vakolást láttunk. A munkafüzet 55. oldalát figyelve melyik képen látsz hasonló munkát? T: 55/2-es kép. Hogyan nevezzük meg azt a mesterembert, aki az előbb felsorolt munkát végzi?

A módszerek megválogatása, a tanulók aktív bekapcsolását biztosító eljárások összessége: Tanulók munkája a munkafüzettel, diafilm, cselekedtetés, bemutatás fogalommagyarázathoz, elemző heurisztikus és konkretizáló kérdések, táblai rajz, applikációs képek. A tényanyagnyújtás, elemzés és általánosítás megvalósításához a „hogyan?” kérdésre felelet a módszerek variációjával.

Megállapítás: Az alapok lerakását, a falak felhúzását és a vakolást a kőműves végzi. Milyen eszközökkel végezte a kőműves a munkát? Eszközei: serpenyő, kőműveskalapács, simító, függőőn, vízszintező. Válogasd ki a táblára rakott eszközök közül ezeket! Mikor használja a serpenyőt?

T: meszet, homokot, vizet mer vele.

N: Mit készíthetünk ezekből az anyagokból? Keverjük össze a meszet vízzel, s rakjuk bele a homokot!

Habarc = mész + víz + homok.

N: Az új városrészben a falak felépítésénél a daruk kész házfalakat emeltek föl. Ez is habarcsból készült?

T: Nem. Erősebb, tartósabb anyagból, betonból készítjük azokat.

Ismeretszerzés útja a közvetlen érzékelhető valóságból való kiindulás.

Gyakorlat: Keresd ki a betonhoz szükséges anyagokat, s keverj betont!

Beton = *folyamkavics* + *cement* + *víz*.

Részáltalánosítás: A kőműves készíti az alapot, építi fel a falakat, vakolja a házat. Eszközei: serpenyő, kőműveskalapács, simító, függőőn, vízszintező.

c) Figyeld meg mi a tetőfedő munkája. Szemléltetés: diafilm: „Családi ház építés” 33–34–36-os film kockája. (Tetőszerkezet készítése fából, vasból, tetőfedés betonnal). Miből készítheti a tetőfedő a tetőszerkezetet? Milyen eszközt használ, ha fából, vasból készíti?

Konkretizáló kérdések.

Kiegészítés: tv + film; betonból is készíthetik a tetőt.

Közlés: Azokat a mesterembereket, akik a háztetőt fából építik, ácsoknak nevezzük.

Gyakorlat: Keresd meg, hol találod az ács munkáját a munkafüzet 55. oldalán? Mivel fedi be az ács a ház tetejét? Szemléltetés: pala, cserép, műanyaglapok.

Feladat: Gondolatban sétáljunk végig iskolánk utcáján. Milyen tetőszerkezetű házakat látunk? Miért? A tettek milyen? Falun melyikből lehet több? Megállapítás: modern és szép házak épülnek. Egészségesebbek mint szüleinké, nagyszüleinké.

Helyi sajátosságok figyelembevételével történő tényanyaggyűjtés. Koncentráció: Iskolánk utcája. Nev. lehetőség: A szocialista társadalom felsőbbrendűségének bebizonyítása.

~~*Részáltalánosítás:* A tetőt az ácsok, tetőfedők készítik. Sorold fel eszközeiket!~~

Általánosítás: A házepítés mely munkafolyamataival ismerkedtünk meg? Kik végzik? Milyen eszközökkel dolgoznak?

Konkrét megfogalmazása az oktatási célnak. Válasz: a „mit?” kérdésre, az ítélet megfogalmazásával.

N: Még nem „készült el” a házunk ezekkel a munkákkal, a belső munkák még hátra vannak. Ezekről majd a következő órán tanulunk.

Távolabbi cél megjelölése.

Megállapítás: A házat sok ember építi. Mesterségüket az ipari iskolákban, egyetemen tanulják. A szellemi és fizikai munka egyformán értékes, mindegyiket jól kell végezni.

Nevelési lehetőség: Annak bizonyítása, hogy társadalmunkban a tanulás jog és kötelesség. A közösségi élet szabályait be kell tartani. A társadalom alapja a munka. A tanulók személyiségének formálása. „Miért?” kérdésre válaszadás. Idő: 25 perc.

6. Gyakorlás:

- a) Csoportos munkával: Válassz magadnak mesterséget a ma megismertek közül, tedd a nyakadba a mesterséget hirdető táblát!
- b) Vedd kezébe a megfelelő szerszámot!
- c) Mondjátok meg mi a ti munkátok az építkezésen!
- d) Építs falat az órán készített habarcsból néhány téglá, s a megfelelő eszköz felhasználásával!

Cél: Elmélet, gyakorlás összekapcsolása, önálló munkával. Szituáció teremtéssel az ismeretek jártasság fokra való tudati beillesztése. Nemfogalom, fajfogalom összekapcsolása. Az akarat jelentősége a cselekvések megoldásában. A motívumok harcából győztesen kell hogy kikerüljön — sikerélmények hatására — a cselekvésre indító motívum. Did. feladat: Gyakorlás, rögzítés. Idő: 5 perc.

III. 7. Összefoglalás.

Hogyan nevezzük a házépítés munkálatait? (Külső, belső munkák.)

Sorold fel a ma megismert munkafolyamatok nevét és a munkát végző mesterembereket! Nevezd meg közös szóval a következő tárgyakat: kalapács, vonalzó!

A kérdések a kialakított ismeretek ellenőrzését, gyakorlását, a személyiség formálását biztosítják. Idő: 5 perc.

8. *Házi feladat:* Környezetismereti munkafüzet 56. oldalán rajzold be a mérnök, kőműves, ácsh, neve alá azokat a szerszámokat, amelyekkel dolgozik.

*

Téma: Munkahelyek, foglalkozások. — Az építkezés.

Anyag: Hogyan épül a ház (Tv óra.)

A tanítás célja:

1. A korszerű, gépesített házépítésről tanultak összefoglalása, rendszerezése.
2. A tv és a sétán látottak alapján megállapítani hányféle képpen lehet házat építeni.
3. Összefüggések megvártatása a házépítés folyamatában.

Nevelési feladatok: A gépek szerepe, a munka megkönnyítése. Minden szakmát tanulni kell. Minden munka egyformán értékes; közös munka eredménye a szép ház. Díszíti városunkat, családuknak örömet ad, „Sok épülő ház — ez a béke!”

Didaktikai feladatok: Ellenőrzés, megszilárdítás, gyakorlás, rendszerezés.

Szemléltetés: A tanulmányi séta a házépítés megtekintésére; tv, film, munkaeszközök: vonalzó, ceruza, függőző, vízszintező, kőműveskanál (serpenyő), kőműveskalapács, simító, szekerce.

Építési anyagok: homok, cement, mész, víz, folyamkavics, fa, pala, cserép, huzalok, téglá.

Tervrajz; tábla képe; szókérták; feladatlap; applikációs képek.

Vázlat

1. 1. Rendtartó intézkedések: környezetismereti munkafüzettel, írószközökkel átvonulás a tv-terembe.

2. Célkitűzés: A tv-film segítségével összefoglaljuk: Hogyan épül a ház?

A tv-t mint ismeretfelidéző, rögzítő eszközt alkalmazom és egyben az óra konkrét célját is meghatározom.

3. Megfigyelési szempontok:

- Milyen munka szükséges a ház felépítéséhez?
  - Milyen anyagokból építik fel a házat?
  - Milyen eszközöket használnak az építkezésnél?
  - Kik dolgoznak a házépítésnél?
  - Mi könnyíti meg az ember munkáját?
  - Milyen új módjait ismertük meg a házépítésnek?
4. A tv-adás megtekintése.

A kérdés sor a már kialakított ismeretek magasabb szintézisbe hozásához szolgál. A kialakított fogalmakat mint kész ismereteket a gondolkodás műveletével mozgósítom. Idő: 5 perc.

5. Élmények, vélemények meghallgatása. A tanulmányi sétán és a tv-ben látottak összekapcsolása és kiegészítése.

A tanulók önálló megfigyelését sem kérdéssel, sem utasítással nem zavarom. Céлом: a szándékos figyelem megteremtése. Idő: 20 perc.

A spontán felmerülő emlékképek logikus rendbe való rendezése a lényeg kiemelésével, kiemeltetésével. A beszédkézség fejlesztés fontos szerepe itt hangsúlyozódik. Didaktikailag a felidézett ismeretek helyességének, pontosságának ellenőrzése történik.

6. Összefoglalás, rendszerezés: Az előzőkben ismertetett szempontok felhasználásával.

Feladat: „Építsünk házat!”

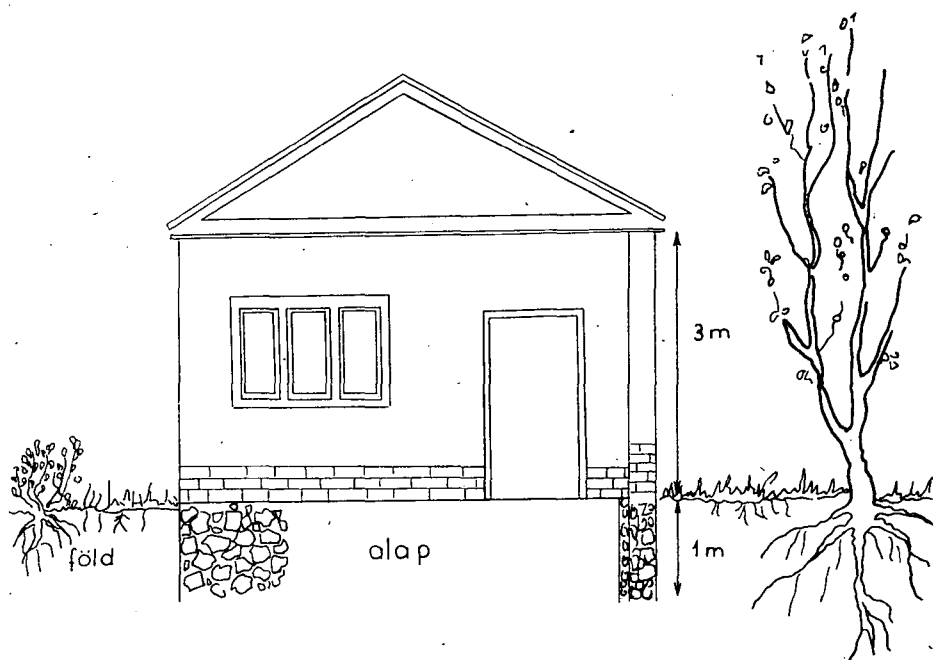
A munkát csoportok bevonásával végezzük, közben az osztály — a helyükön ülők — figyelik, ellenőrzik a csoportok tevékenységét. A házépítés folyamatához kapcsoljuk az anyagok, eszközök gyűjtését, a gépek megnevezését, szakemberek felsorolását.

A 3-as pontban megadott szempontok szerint felidézett ismeretek összefoglalása, új rendszerbe foglalása a tanulók önálló, gondolkodó tevékenységének igénybevételével.

Módszerként a modern csoportos foglalkozást használom, fokozatosság szemelőtt tartásával.

A csoport feladata: Applikációs képekből építsd fel a házat!

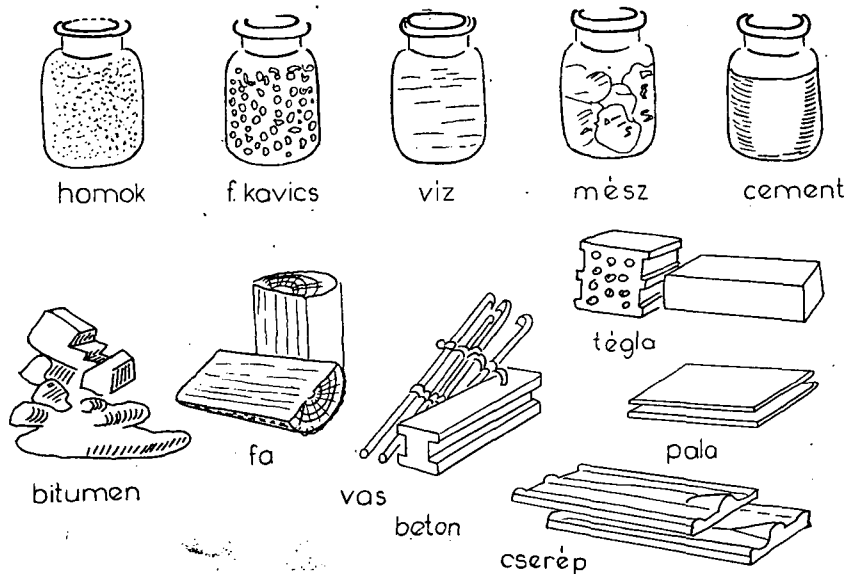
Feladatom: a gyermeki gondolkodás, gyermeki tevékenység egyidejű egybekapcsolása. Logikai út: a konkrétól az általánoshoz való eljutás. Logikus gondolkodásra nevelés! A csoport 3 tanulóból áll. Egyes tanuló feladata: Applikációs elemekből felépíteni a házat. Kettes tanuló feladata: Számokkal jelöli az építés helyes folyamatát. Hármas tanuló feladata: Ellenőrzi és javítja a munkát.

Megoldás: alap, falak, tető!

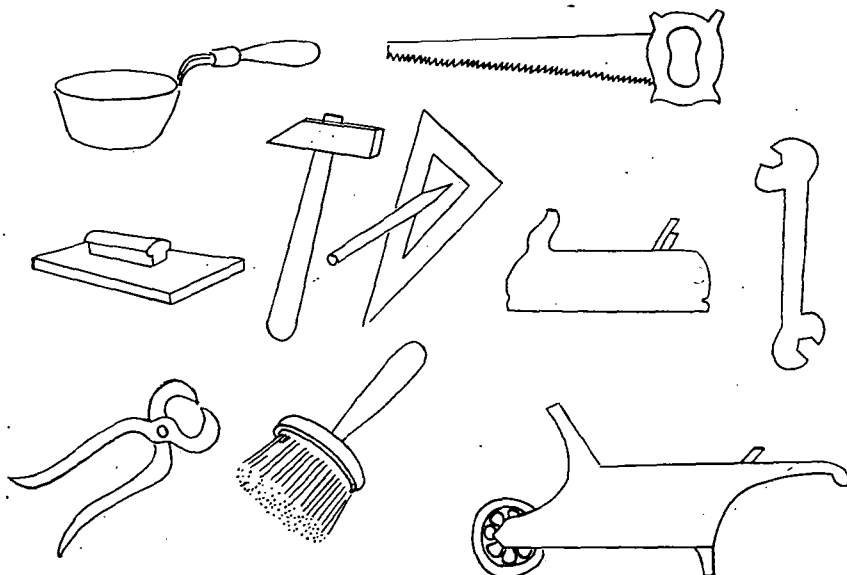
B. csoport feladata: Gyűjtsd össze az építési anyagokat (demonstrációs asztalra)! A válogató, gyűjtőmunkát két tanuló végzi. Egyik gyűjti és rendezi az építési anyagokat, a másik megnevezi szókártyáival.

Nevelési lehetőség. Az anyag felhasználásának sokfélesége az építő munkában. A konkrét és általános összekapcsolása.

C. csoport feladata: Osztálymunka: frontális feladat. Előre elkészített névkártyák alapján mindenki mutassa fel a neki megfelelő szerszámot! Helyezze el a kijelölt asztalon.

Az érdeklődés ébrentartását a módszer variációjával biztosítom. A cselekvés a foglalkozások megszilárdítását szolgálja.

D. csoport feladata: Írd fel a táblára az építkezésnél használt gépek nevét!

A fogalom terjedelmének logikai felsorolás útján történő rendezése. Nevelési lehetőség: A gép könnyíti, egyszerűsíti a munkafolyamatokat.

E. csoport feladata: Rakd fel a mágnes táblára a mesterségek szókártyáit az építkezés folyamatának megfelelően. (Egy tanuló a külső, a másik a belső szakmunkákat végző embereket nevezi meg.)

Ismeretrendezés. Nevelési lehetőség: a fizikai munka szakértelmet igényel; jelentősége, megbecsülése.

F. osztálymunka: Feladatlapokkal! A tanulmányi séta és a tv megismertette velünk, hogy milyen módon lehet a házat építeni. Erről feladatlapok segítségével adunk számot.

a) Feladatlapok kiosztrása.

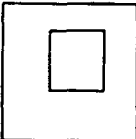
b) Megoldása.

Feladatlap megoldás nélkül. Lásd: (4/a. rajz) Feladatlap a megoldással (4/b. rajz)

A tanulmányi kiránduláson, órák közvetlen feldolgozása útján, tv megtekintésével szerzett ismeretek önálló feldolgozása. Didaktikai feladat: önellenőrzés, rendszerezés. Idő: 15 perc.

Kovács Éva		

Kovács Éva		
tégla	beton	elemek
		

Ellenőrzés: A forgatható táblán előre felrajzolt, felírt várható helyes válasz segítségével.

Nevelési lehetőség: a technika fejlődésére való irányítás. Munkavégzésben az önellenőrzés fontossága. Tudatosságra, akaratere nevelés. Az eredmény kimunkálása önálló, becsületes munka legyen.

II. 7. Ismeretek új rendszerbe való illesztése: Kaposvár új városnegyedének, az Észak-Nyugati városrésznek nagyított fényképfelvétele segítségével.

Hova vezet bennünket a kép? Miért építkeznek? Mi is tudunk már „építeni”. Nézd végig a szemléltető asztalokat, táblát, mondd el, mit csináltunk! T.: Anyagokból, eszközökkel, gépekkel emberekkel házat építettünk.

Nevelési lehetőség: Hazafias nevelés. Városunk fejlődése, a szocialista haza békét jelentő munkája, érzelmekkel biztosított motiváció. Koncentráció az olvasással (Benjámin László: Béke című verse.) A rendszerezés, ismétlés didaktikai feladatának végső megoldása. Idő: 5 perc.

8. *Házi feladat:* Az órán tanultak alapján figyeld meg, milyen változások vannak az iskola és otthonod közötti útvonalon!

Elmélet, gyakorlat összekapcsolása. A mindennapi életben történő változások megfigyelése és arról beszámoltatás.

Vértess Gellértné
Tanítóképző Intézet, Kaposvár

*

Téma: Munkahelyek, foglalkozások.

Anyag: A mezőgazdasági dolgozók munkája.

A tanítás célja:

a) A négy évszakban végzett legjellegzetesebb mezőgazdasági munkák megismerése.

b) A mezőgazdasági dolgozók segítőtársai a gépek.

Nevelési feladatok:

a) A mezőgazdasági dolgozók munkájának megbecsülése.

b) Fejlődés észrevétele (munkájukban, életükben).

Didaktikai feladatok: ellenőrzés, tényanyagnyújtás, elemzés, általánosítás, megszilárdítás, gyakorlás.

Szemléltetés: Előzetes: Séta a határban. Előzetes megfigyeltetés: tv, újság, rádió. Előzetes ismeretek: Szántanak, vetnek, c. olvasmányból. Szemléltetés az órán: diafilm, képek, hanglez.

Vázlat

1. 1. Munkafüzetet, írószereket készítünk elő.

2. Számon kérem az otthoni feladatként kiadott önálló megfigyeléseket tv, újság, stb. alapján. (Jelenleg folyó mezőgazdasági munkákról. Meghallgatom a tanulók esetleges egyéni élményeit a témával kapcsolatban. (Pl. az aratásról.)

Előzetes tájékozódás a tavaszi munkákról. Benyomások, észleletek, emlékképek felidézése. A tanulók élményeiből indulok el. (Érdeklődés, figyelem biztosítása.) Kötetlen, csak kevésbé irányított megfigyelés. Didaktikailag: ellenőrző számonkérés.

3. Emlékeztetés a határban tett sétára, az ott látott munkára.

A megfigyelés körét szűkítem a tanulmányi sétán látott szántásra. Szempontok: Környezetében tárgyalom a jelenséget; felidézem a látott, hallott emlékképet; megnevezetem a látott munkát. Didaktikailag: előzetes ténynyújtás felidézése. Módszere: beszélgetés.

4. A tanult olvasmány felelevenítése: Szántanak, vetnek.

Emlékeztetbe idézzük a szántásról, vetésről olvasottakat. Felmérem a tanulók ismereteit a tanult fogalmak tartalmáról, terjedelméről. (Szántás, boronálás, vetés.)

5. Célkitűzés: Figyeljük meg, ismerkedjünk meg alaposabban a mezőgazdaságban évszakonként folyó munkákkal.